

İDARİ İŞLEMİN GERİ ALINMASI ÜZERİNE

*Yrd. Doç. Dr. Ramazan ÇAĞLAYAN**

GİRİŞ

İdari işlemin geri alınması, bilindiği üzere idari işlemin, onu yapan idare tarafından ortadan kaldırılması yollarından birisidir. Öğretide belli bir teoremin oluşmasına rağmen, yargı yerleri geri alınabilecek işlemler ve bunun süresi konusunda farklı kararlar vermektedir.

Bu çalışmadaki amacımız, idari işlemin geri alınması konusunun bütün yönleriyle ele alınması değil, teorik yönünü kısaca ifade ettikten sonra uygulamadaki bazı tereddütleri dile getirmektir.

I. GERİ ALMANIN TANIMI ve SONUÇLARI

A. Tanım

İdari işlemin, o işlemi yapan organ ya da makamın iradesi ile sona ermesi yollarından biri olan geri alma; işlemin yapıldığı tarihten itibaren (ex tunc) ortadan kaldırılması, hukuk aleminden çıkarılması¹ veya bir idari işlemin başka bir idari işlemle hükümsüz hale getirilmesi, yapıldığı tarihten itibaren hukuk alanından silinmesi demektir². Başka bir ifade ile, işlemin yapıldığı tarihten itibaren geçersiz kılınması, yapıldığı tarih ile geri alındığı tarih arasında meydana getirdiği hukuki durumların da geçersiz hale getirilmesinin sağlanmasıdır³.

Bu tanımlardan da anlaşılacağı gibi, idari işlemin geri alınması, sonuçları bakımından, o işlemin yargı yerince iptaline benzemektedir⁴. Bu nedenle

* Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Öğretim Üyesi.

1. TAN Turgut, İdari İşlemin Geri Alınması, Ankara 1970, s.5.

2. GÜNDAY Metin, İdare Hukuku, 3.Bası, Ankara 1998, s.134.

3. GÜNEŞ Turan, Türk Pozitif Hukukunda Yürütme Organının Düzenleyici İşlemleri, Ankara 1965, s.171.

4. GİRİTLİ İsmet/AKGÜNER Tayfun, İdare Hukuku Dersleri II, İstanbul 1987, s.168.

olmalı ki, öğreti ve uygulamada *idareten iptal*, *geri almak suretiyle iptal*, *iptal şeklinde geri alma* deyimleri kullanılmıştır⁵.

B. Geri Almanın Etkileri

İfade ettiğimiz gibi, idari işlemin geri alınması, sonuçları bakımından yargı yerince iptale benzediğinden, geri almanın işlemin varlığı, kimliği ve sonuçları üzerindeki etkilerine kısaca değinmekte yarar var.

1. İdari İşlemin Varlığı Üzerindeki Etkisi

Geri alma işlemi, iptal kararı gibi sonuç doğurur. Nasıl ki iptal kararı, iptal edilen işlemin, varlığına yapıldığı tarihten itibaren son veriyorsa⁶, geri alma işlemi de, geri alınan işlemin varlığına, yapıldığı tarihten itibaren son verir⁷. Artık geri alınan işlem hukuk aleminden kalkmıştır ve yoktur.

2. İdari İşlemin Kimliği Üzerindeki Etkisi

İdari işlemin kimliği özetle, *tek yanlılık*, *kanunilik* ve *icrailik* niteliklerinden oluşmaktadır⁸. Geri alma, geri alınan işlemin varlığına, yapıldığı tarihten itibaren son verdiğine göre, o işlemin yukarıda belirttiğimiz niteliklerine de son vermiş demektir. Başka bir ifade ile işlem hukuken yoktur dolayısıyla ne kanuniliği kalmıştır ne de idare tarafında uygulanabilirliği.

3. İdari İşlemin Sonuçları Üzerindeki Etkisi

Geri alma, işlemin varlığına son vermektedir. Bu son verme durumu hangi tarihten itibaren geçerlidir? Geri alma geçmişe etkili midir? Hem öğreti hem de uygulama, geri almanın geçmişe etkili olduğu yani geri alma işleminin, geri alınan işlemin yapıldığı tarihten geçerli olduğu konusunda fikir birliği içindedir⁹. Geri almanın tanımından da zaten bu sonuç çıkmakta-

⁵ Bkz. TAN, age., s.3-4; ONAR S. Sami, İdare Hukukunun Umumi Esasları, İstanbul 1966, C.I, s.551.

⁶ ULER Yıldırım, İdari Yargıda İptal Kararının Sonuçları, Ankara 1970, s.25; GÖZÜBÜYÜK A. Şeref, Yöneltilmiş Yargı, 13.Bası, Ankara 2000, s.246; ÇAĞLAYAN Ramazan, İdari Yargı Kararlarının Sonuçları ve Uygulanması, Ankara 2000, s.139.

⁷ TAN, age., s.5; GÖZÜBÜYÜK, age., s.187; GİRİTLİ/AKGÜNER, age., s.168.

⁸ ERKUT Celal, İptal Davasının Konusunu Oluşturması Bakımından İdari İşlemin Kimliği, Ankara 1990, s.13,119; ÖZAY İl Han, Günışığında Yönetim, İstanbul 1998, s.306.

⁹ DURAN Lütfi, İdare Hukuku Ders Notları, İstanbul 1982, s.422; GÜNDAY, age., s.134; TAN, age., s.14; GÖZÜBÜYÜK, age., s.191; Danıştay 12.D., E.68/1608, K.72/574, T.24.2.1972, AİD., C.5, sy.3, s.205: "... (İdare) geçmişteki bir işlemini tadil, ıslah ve *ikmal etmek üzere, tesis ettiği yeni işlemini makale şamil ederken...*"; Danıştay 12.D., E.95/2971, K.95/1071, T.26.4.1995, DD.90, s.1217 (onama kararı): "... *İdarece yapılan hata ve usulsüzlüklerin düzeltilmesinin tesis edildiği tarihten itibaren... geri alınması...*"

dır. Bu nedenle geri alma, idari işlemin geriye yürümezliği ilkesinin¹⁰ istisnasını oluşturmaktadır.

Geçmişe etkililik konusunda üzerinde durulması gereken bir husus, geri alınan işlemin, yürürlükte kaldığı süre içinde meydana getirdiği hukuksal durumların ne olacağıdır. Bu konudaki formül, geri alınan işlemin doğurduğu “*birel ve özgül sonuçların değişmezliği*”¹¹ veya “*hukuki işlemlerin kişisel sonuçlarının dokunulmazlığı*”¹² prensibinin kabul edilmesidir. Bu prensibe göre, geri alınan işlemler yürürlükte kaldığı sürede, kişiler lehine korunmaya değer kişisel sonuçlar meydana getirmişse bunlar korunacaktır¹³. Şunu ifade etmek gerekir ki, kişi lehine ortaya çıkan hukuki durumların korunabilmesi için, ilgililerin iyi niyetli olması yani işlemin ilgilinin hilesi veya gerçek dışı beyanı ile yapılmış olmaması gerekmektedir¹⁴.

Geri alınan geçmişe etkili olması demek, eski halin aynen geri gelmesi demektir. Özellikle hukuka aykırı işlem geri alındığında, geri alınan bu işlem nedeniyle kaybedilen hakların iade edilmesi gerekmektedir. Başka bir ifade ile, geri alınan işlemin kişiler aleyhine doğurduğu sonuçların giderilmesi gerekmektedir. GÜNDAY bu duruma, idare için “*etkiyi giderme görevi*” ifadesini kullanmaktadır¹⁵. Örneğin okula kayıt isteminin reddi işleminin geri alınması durumunda, idare etkiyi tamamen gidermek için, ilgiliyi okula kaydetmesi gerekir. Yine öğrenciye hukuka aykırı olarak verilen uzaklaştırma cezasının geri alınması durumunda, etkinin giderilebilmesi girilemeyen sınavlar için ek sınav hakkı verilmesi gerekir. Geri alınan işlem dolayısıyla uğranılan zararların da tazmin edilmesi gerekir.

10 BIYIKLI H. İsmet, “Fransız ve Türk hukuk sistemlerinde idari işlemin geriye yürümezliği ilkesi”, DD.11, 1973, s.36

11 DURAN, age., s.422.

12 TAN, age., s.73.

13 Danıştay 12.D., E.68/1608, K.72/574, T.24.2.1972, AİD., C.5, sy.3, s.205: “...(İdare) geçmişteki bir işlemi tadil, islah ve ikmal etmek üzere, tesis ettiği yeni işlemi makable şamil ederken sosyal ve iktisade güvenliğinin şartı olarak istikrar esaslarına riayet etmekle yükümlüdür...”

14 DİBK., E.66/4, K.71/36, T.2.10.1971, Danıştay İçtihadı Birleştirme Kararları II, 1967-1972, s.177: “...İdarenin sakat ve dolayısıyla hukuka aykırı bir işlemine idare edilenin gerçek dışı beyanı veya hilesi sebep olmuşsa, bu ahvalde idare işgal edilmiş olduğundan, idare edilen için sağlanan hukuki vaziyetler hiçbir zaman müktesep bir hak teşkil etmez...”

15 GÜNDAY, age., s.134.

II. GERİ ALINABİLECEK İŞLEMLER

Hukuka uygun veya aykırı olan, kişiler hakkında hukuki durumlar meydana getiren veya getirmeyen düzenleyici işlem ile birel işlemin etki ve sonuçları farklı olduğundan, bunların geri alınmasında da farklı ilkeler geçerlidir.

A. Hukuka Uygun İşlemlerin Geri Alınması

Hukuka uygun fakat hak doğurmayan birel işlemlerin geri alınması: İşlem hukuka uygun olduğuna göre, sırf hak doğurmaması geri alınmasına yeter sebep teşkil etmez. Bu durum olsa olsa kaldırmaya konu olur. Zira kişilerin bu tür işlemlerin muhafazasını talep hakları bulunmamaktadır¹⁶. Ancak şunu belirtmek gerekir ki, kişi aleyhine sonuç doğuran, örneğin memuriyetten çıkarma cezası gibi hukuka uygun işlemlerin istisna olarak geri alınabileceği kabul edilmektedir¹⁷.

Hukuka uygun hak doğuran birel işlemler: Bu tür işlemler hiçbir zaman geri alınamazlar¹⁸. Bu kural, işleme hiçbir zaman son verilemez demek değildir. Yasal şartlar gerçekleştiğinde ayrı bir işlemle bu işleme son verilebilir. Örneğin memuriyetten çıkarma suçu işlendiğinde, disiplin cezası ile atama işlemine son verilebilir. Ancak bu durumun yukarıda söz konusu edilen geri alma ile bir ilgisi yoktur, bu bir *karşı-işlemdir*¹⁹.

Hukuka uygun düzenleyici işlemlere gelince, DURAN geçmişte hiçbir kimse için uygulanabilir duruma gelmemişse geri alınabileceğini, ancak her zaman kaldırmaya konu olabileceğinden, şüpheli durumlardan kaçınmak için geri almaya konu yapılmaması gerektiğini ifade etmektedir²⁰. TAN ise, kişilerin düzenleyici işlemlerin muhafazasını isteme yönünde bir kazanılmış haklarının olmadığını, düzenleyici işlemlerin de kişisel haklar doğurabileceğini, dolayısıyla kaldırmaya konu teşkil edebileceğini belirtmektedir²¹.

16 TAN, age., s.40, 43.

17 TAN, age., s.44,46.

18 TAN, age., s.49, DURAN, age., s.423.

19 TAN, age., s.49; DURAN, age., s.423.

20 DURAN, age., s.422.

21 TAN, age., s.66.

B. Hukuka Aykırı İşlemlerin Geri Alınması

Geri alma asıl olarak, hukuka aykırı işlemler için söz konusudur. Bu nedenledir ki, geri alma, “sakat bir idari kararın , idarenin alacağı başka bir karar ile hükümsüz hale getirilmesi”²² olarak tanımlanmaktadır²³.

Burada gündeme gelen önemli bir husus, işlemin geri alınabilmesi için gerekli hukuka aykırılık, yargısal yoldan iptali gerektiren hukuka aykırılıkla aynı derecede mi olmalıdır sorusudur. Soruna iki şekilde yaklaşılabilir. Birincisi, işlemin geri alınabilmesi için, yargısal yoldan iptali gerektirecek bir sakatlığın bulunması gerekir. İkinci yaklaşım göre, geri alma nedeni olan hukuka aykırılık, yargısal yoldan iptali gerektirecek hukuka aykırılıktan daha geniş bir kavramdır²⁴. Bu ikinci yaklaşıma göre, işlem yargısal yoldan iptali gerektirecek bir sakatlıkla malül olmasa da, kamu hizmetinin işleyişine zarar verecek durumda ise, başka bir ifade ile hizmetin yürütülmesine elverişli değilse idare bu işlemi geri alabilecektir. Ancak Türk öğretisinde ve uygulamasında konu yeterince tartışılmış değildir. Danıştay’ın bazı kararlarında “*hizmetin icap ve selameti sebebiyle*”²⁵ veya “*muhtem ve makul sebeplerle*”²⁶ işlemin geri alınabileceği ifade edilmişse de, bu kavramların neyi ifade ettiği yeterince açıklanmamıştır.

Kanaatimizce, geri almadaki hukuka aykırılığı, yargısal yoldan iptaldeki hukuka aykırılıktan daha geniş yorumlamak gerekir. İdare, kamu hizmetinin yürütülmesine engel olan veya daha iyi yürütülmesi için elverişli olmayan işlemlerini, iptali gerektirecek bir sakatlıkla malül olmasa da geri alabilmelidir.

²² GÜNDAY, age., s.134; Danıştay 8.D., E.93/2193, K.93/4343, T.22.12.1993, DD.90, s.879: “...İdari işlemlerin hukuka aykırı bulunmaları halinde geri alınmaları mümkündür...”.

²³ Danıştay 8. Dairesi 1991 tarihli bir kararında “*idare işlemini her zaman geri alabilir*” ifadelerini kullanarak, hukuka uygun ya da aykırı işlem farkı gözetmediği gibi bir anlam çıkıyorsa da, olaydan bunun hukuka aykırı işlemler için geçerli olduğu anlaşılmaktadır. Bkz. Danıştay 8.D., E.89/501, K.91/380, T.4.3.1991, DD.82-83, s.692.

²⁴ Geniş bilgi için bkz. TAN, age., s.24 vd.

²⁵ Danıştay 5.D., E.41/22, K.41/1814, T.5.11.1941, DKD.19, s.7: “...İdari tasarrufların tebdili hizmetin icap ve selameti ve tasarrufların kanuna muhalefeti sebebiyle caiz olabilir...”.

²⁶ Danıştay 3. D., E.67/45, K.67/180, T.18.4.1968, DKD.115-118, s.28: “...İdarenin hatalı olduğunu tespit ettiği işlemini muhtem ve makul sebeplerle her zaman geri alabilir...”.

III. İDARİ İŞLEMİN GERİ ALINMASINDA USUL KURALLARI ve SÜRE

A. Geri Alma İşlemi

Hukuka aykırı bir işlemin geri alınması, ikinci bir idari işlemle olmaktadır²⁷. Dolayısıyla bu geri alma işleminin de, idari işlemin unsurları bakımından hukuka uygun olması gerekir. Aksi halde bir iptal davasına konu olabilir. Geri alma işleminin unsurlarını şu şekilde özetlemek mümkündür²⁸:

Sebepe: Hukuka aykırı bir işlemin geri alınması, başka bir idari işlemle olacağından, geri alma işleminin sebep unsurunu, daha önce tesis edilmiş hukuka aykırı işlem oluşturur.

Konu: Geri alma işleminin konusu, hukuka aykırı bir işlemin, yapıldığı tarihten itibaren hukuk aleminden kaldırılmasıdır.

Biçim. Yasada aksi öngörülmediği müddetçe, geri almada “usulde paralellik” ilkesinin geçerli olacağı genellikle kabul edilmektedir²⁹. Yani geri alınan işlem hangi usulle yapılmışsa, geri alma işlemi de aynı usul ve şekille yapılacaktır. Hatta işlem türünde de (genel düzenleyici, biref işlem) bu kurala uyulmalıdır³⁰.

Yetki: Hukuka aykırı bir işlemi geri almaya yetkili mercii, kural olarak o işlemi yapan merciidir. Bu “yetkide paralellik” ilkesinin bir gereğidir³¹. Ancak şunu belirtmek gerekir ki, hiyerarşik denetimde, hiyerarşik denetimin gereği olarak, üst makam, ast makamın hukuka aykırı işlemi geri alabilir.

Amaç: İdarenin her faaliyetinde olduğu gibi, geri almada da amaç, kamu yararıdır. Hukuka aykırı bir işlemin hukuk düzeninden çıkarılması, bu işlemin meydana getirdiği haksız durumların giderilmesi kamu yararı gereğidir.

²⁷ GÜNDAY, age., s.134; TAN, age., s.111.

²⁸ Geniş bilgi için bkz. GÜNDAY, age., s.134

²⁹ DURAN, age., s.422; GÜNDAY, age., s.134.

³⁰ TAN, age., s.115; TAN burada farklı bir yaklaşımı da gündeme getirmektedir. Yazara göre, usul-şekilde paralellik ilkesi, hukuki güven çerçevesinde önem arz etmektedir. Bu ilkenin hiçbir fayda getirmediği durumlarda, ilke ihmal edilebilir.

³¹ GÜNDAY, age., s.135; DURAN, age., s.422; Danıştay 5.D., E.74/3888, K.77/4161, T.27.9.1977, DD.28/29, s.348: “...(G)eri alma işleminin yetkili olan makam ve organlarca tesis edilmesi gerekir...Geri almaya yetkili olan makam, şüphesiz o işlemi tesise yetkili olan makam(dır)...Bu nedenle asaletin tasdiki işleminin Belediye Encümenince geri alınması, Belediye Meclisine ait olan yetkinin gasbedilmesidir...”.

B. Geri Alma İşleminde Süre

1. Öğretideki Durum

İdare, hukuka aykırı işlemi hangi süre içinde geri alabilir? Öğretide, idarenin hukuka aykırı işlemi geri almada keyfi olmadığı, *dava açma süresi içinde geri alabileceği* konusunda görüş birliği bulunmaktadır³².

Bu görüşün temelini, "hukuki istikrar ve güven ilkesi" oluşturmaktadır. Bilindiği gibi hukukun amaçlarından en önemlisi, toplumda süreklilik ve hukuki güvenliği sağlamaktır. Kişilerin, hukuki durumlarının her an değişeceği endişesi içinde olmamalarını ifade eden istikrar ve güven ilkesi, belli bir süre (dava açma süresi) geçtikten sonra hukuka aykırı işlemin geri alınmasını önlemektedir. Hukuki durumların sonsuza dek tartışılır durumda bırakılması düşünülemez. Nasıl ki, hukuka aykırı işleme karşı dava açma süresinde dava açılmadığında, o işlem hukuka uygun kabul ediliyor ve doğruduğu sonuçlara katlanılmak gerektiği kabul ediliyorsa, dava açma süresi içinde geri alınmayan hukuka aykırı işlemin de geçerli kabul edilmesi, doğruduğu sonuçların korunması ve geri alınmaması gerekir³³.

Bütün hukuka aykırı işlemlerin geri alınmasında, dava açma süresi mi kabul edilecektir? Bazı işlemler bakımından istisnalar getirilmektedir. Yokluk, açık hata ve ilgilinin hileli davranışı sonucu oluşan işlemlerin geri alınmasında belli bir sürenin ileri sürülemeyeceği, bunların her zaman geri alınabileceği, zira bu tür işlemlerin korunması gereken kişisel sonuçlar doğurmayacağı kabul edilmektedir³⁴.

*Yokluk*³⁵: Yokluk, işlemin bir unsurunda görülen çok ağır derecedeki hukuka aykırılığı ya da işlemin esaslı bir unsurdan yoksun olmasını ifade etmektedir. Hangi hallerin işlemi yoklukla malül hale getireceği konusu öğretide tartışmalı ise de, yetki unsuruna ilişkin olarak "*ağır ve açık yetki aşımı*", "*işlemin gaspı*", "*yetki gaspı*" durumunda işlemin yoklukla malül

³² Bkz. TAN., age., s.116; ONAR, age., s.551; GÖZÜBÜYÜK, age., s.188; DURAN, age., s.426; DURAN Lütfi, "Danıştay'ın 1979 yılı kararları üzerine kısa mülahazalar", AİD, 1980, C.13, sy.2, s.67; GİRİTLİ/AKGÜNER, age., s.170.

³³ TAN, age., s.116; GÖZÜBÜYÜK, age., s.188; Yazarlar Fransız hukukunda, dava açma süresinin kabul edildiğini ifade etmektedirler.

³⁴ TAN, age., s.74; TAN Turgut, "Danıştay'ımızın iki içtihadı birleştirme kararı üzerine", AİD, C.5, sy.4, s.47; DURAN, age., s.423; DURAN, agm., s.69; GÖZÜBÜYÜK, age., s.188; GÜNDAY, age., s.135; ONAR, age., s.551; GİRİTLİ/AKGÜNER, age., s.170.

³⁵ Yokluk konusunda geniş bilgi için bkz. ÇAĞLAYAN, age., s.130 vd.

olduğu kabul edilmektedir³⁶. Bu tür işlemlerin hukuki değerden yoksun olduğu, kişiler için haklar ve yükümlülükler doğuramayacağı dolayısıyla idarenin bunları her zaman geri alabileceği ifade edilmektedir³⁷.

Yoklukla malül bir işlemin teknik anlamda bir iptal davasına konu olmayacağı, ancak tespitinin mümkün olacağı kabul edilmektedir³⁸. İptal davasına konu olamayan bir işlemin geri almaya konu olması mümkün müdür? Yokluk hukuki bir kavramdır. Hukuken yok olan bir işlem maddi olarak var olabilir. Örneğin, açık ve ağır yetki aşımı sonucu tesis edilen bir işlem, hukuken yok hükmünde olsa da, idare bu işlemi uygulamaya devam ettiği sürece bazı neticeler doğuracağı kuşkusuzdur. Yargısal yoldan yokluğunun tespiti yapılacak kadar ağır bir şekilde hukuka aykırı olan bir işlemin idare tarafından geri alınması da mümkündür³⁹.

Açık hata: Geri alınabilmesi için belli bir süre şartının aranmadığı işlemlerden birisi de, açık hata ile tesis edilen işlemlerdir. Açık hatanın tanımı konusunda öğretilerde bir açıklık yoktur. Kanunun açıkça yasakladığı bir işin yapılması ve açıkça emrettiği bir işin yapılmamasını açık hata olarak tanımlayabiliriz. Başka bir ifade ile, kanunun herkes tarafından anlaşılacak kadar açık olan hükmüne aykırı şekilde davranılması açık hata halini oluşturur.

Hile ile elde edilmiş işlemler: İlgilinin gerçek dışı beyanı veya idareyi aldatması kısaca hileli davranışı sonucu tesis edilen işlemler de ilgilisi bakımından korunmaya değer kişisel sonuçlar doğurmazlar ve her zaman geri alınabilir⁴⁰.

2. Yargı Yerlerinin Yaklaşımı

aa. Yokluk, Açık Hata ve Hileli İşlemler Bakımından

İdari işlemin geri alınmasında süre konusuna ilişkin olarak ilk önemli karar Yargıtay tarafından verilmiştir. Yargıtay'ın 1973 tarihli içtihadı birleştirme kararında, konu idare mahkemesi gibi incelenmiş ve ilke ortaya konmuştur.

³⁶ ÖZAY, age., s.392; ALİFENDİOĞLU Yılmaz, "Yönetmel ve Anayasal yargıda yokluk", AİD, C.28, sy.2, s.3.

³⁷ ERKUT Celal, "İdare hukukunda yokluk teorisi", İHİD-1988, sy.1-3, s.84; DURAN Lütfi, İdare Hukuku Meseleleri, İstanbul 1964, s.11.

³⁸ ERKUT, Yokluk teorisi, s.89; ERKUT, İdari işlemin kimliği, s.152.

³⁹ TAN, age., s.26.

⁴⁰ TAN, age., s.75; DURAN, Ders notları, s.426; GÖZÜBÜYÜK, age., s.188.

"1. Yokluk ile mutlak butlan halleri hariç ve kişinin gerçek dışı beyanı veya hilesi ile sebebiyet vermemiş olmak kaydıyla, idarenin yanlış şart tasarrufu... ancak iptal süresi... içinde yahut iptal davası açılmışsa dava sonuna kadar, geriye yürür şekilde geri alınabi(lir),

"2. Bu süreler geçtikten sonra yanlış tasarruf... geriye yürür şekilde geri alınama(z),

"3. Bu süreler geçtikten sonra yanlış tasarrufun geri alınması halinde, geri alma gününe kadar doğmuş durumların parasal sonuçları da dahil olmak üzere, hukukten kazanılmış durum olarak kabulü gere(kir),

"4. Bu nedenle yanlış işlemin bu süreler geçtikten sonra geri alınması durumunda, geri alma gününe kadar ödenmiş bulunan fazla paraların (aylıkların) hukukten geçerli bir nedenle ödenmiş bulunduğu kabulü gerekmesi karşısında artık sebepsiz zenginleşme söz konusu olamaz..."⁴¹.

İdari rejimi kabul etmiş olan ülkemizde, idare hukuku ve idari yargı açısından Danıştay'ın yaklaşımı önem arz etmektedir. Yargıtay'ın bu karardan yaklaşık bir yıl sonra Danıştay da bu konuya ilişkin bir içtihadı birleştirme kararı vermiştir.

"2. İdarenin yokluk, açık hata, memurun gerçek dışı beyanı veya hilesi halinde, süre aranmaksızın kanunsuz terfi ve intibaka dayanarak ödediği meblağı her zaman geri alabilir,

"3. Yukarıda belirtilen istisnalar dışında kalan hatalı ödemelerin istirdadının, hatalı ödemenin yapıldığı tarihten başlamak üzere 90 gün içinde kabil(dir) ve 90 günlük süre geçtikten sonra istirdat edile(meز)..."⁴².

Bu iki karardan ortaya çıkan ilk önemli konu yokluk, açık hata ve hile ile elde edilen işlemler her zaman geri alınabilir. Bunlar ilgililer bakımından korunmaya değer kişisel sonuçlar doğurmazlar. Danıştay bu konudaki görüşünü daha sonraki kararlarında da sürdürmüştür⁴³.

Yoklukla malül bir işlemin geri alınması durumuna ne idarenin uygulamalarında ne de mahkeme kararlarında rastlayabildik.

Yargı kararlarında çok değişik durumlar açık hata olarak nitelendirilmiştir. Örneğin Danıştay 8. Dairesi, 1981 tarihli bir kararında, ÖSS puanının

41 YİBK., E.72/6, K.73/2, T.27.1.1973, RG.4.4.1973-14497.

42 DİBK., E.68/8, K.73/17, T.22.12.1973, RG.14.6.1973-14915.

43 DİBK., E.87/1,2,4, K.87/2, T.6.7.1987, RG.19.3.1987-19759: "...Yokluk ve mutlak butlan haller ile kişinin gerçek dışı beyan ve hilesinin yanlış işlem tesisine neden olduğu hallerde, idare yanlış işlemi böyle bir süre şartına bağlı kalmaksızın geriye doğru yürür şekilde geri alabilir..."

sözü geçen fakülteye kaydı için yeterli olmamasına rağmen, kaydının yapılmasını açık hata olarak nitelendirmiş ve “*idare hukuku ilkelerine göre idare, kanuna ve hukuka açıkça aykırı işlemi bir süre koşuluyla bağlı olmaksızın her zaman geri alabilir*” hükmünü vermiştir⁴⁴. Danıştay 6. Dairesi 1991 tarihli bir kararında, Anayasa Mahkemesince iptal edildiği bilinen bir kanuna dayanılarak verilen yapı ruhsatının geri alınması olayında “...(*İ*)darenin mahkeme kararının kamuoyuna duyurulması tarihinden itibaren Anayasaya aykırı bulunan bir yasa hükmüne dayanarak hak doğurucu bir işlem tesis etmemesi gerekirken, aksine bir davranışla inşaat ruhsatı düzenlemiş olması nedeniyle işlemde açık hata olduğu kuşkusuzdur” hükmüne varmıştır⁴⁵. Birinci kararda açık hatanın varlığı kabul edilebilirse de, ikinci kararda pek mümkün gözükmemektedir. Zira Anayasa Mahkemesinin iptal kararı henüz resmi gazetede yayınlanmadığına göre kanun yürürlükte demektir.

Yine Danıştay 10. Dairesi 1991 tarihli kararında, geçersiz ilana dayanılarak ihale yapılmasını açık hata olarak nitelendirmiştir⁴⁶. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi de çeşitli kararlarında açık hata haline hükmetmiştir⁴⁷.

Danıştay 10. Dairesinin 1991 tarihli bir onama kararında⁴⁸, belediye başkanının kurucusu olduğu bir vakfa, aynı belediyenin eğitim öğretim faaliyetlerini desteklemek amacıyla taşınmaz satılması olayında, hem eğitim öğretim faaliyetlerinin desteklenmesi belediyenin zorunlu görevi olmaması hem de belediye başkanının ihale komisyonunda yer almasını, taşınmaz satımında açık hatanın oluşmasına sebep olduğuna karar verilirken açık hata durumu da tanımlanmaya çalışılmıştır.

⁴⁴ Danıştay 8.D., E.79/3251, K.81/564, T.2.2.1981, DD.44-45, s.415.

⁴⁵ Danıştay 6.D., E.91/749, K.91/2306, T.6.11.1991, DD.84-85, s.416.

⁴⁶ Danıştay 10. D., E.88/2571, K.91/922, K.13.3.1991, DD.82-83, s.957.

⁴⁷ AYİM 1.D., E.96/441, K.96/976, T.26.11.1996, AYİMD.12, s.708: Yasada yüksek öğretim için öngörülen iki kademeyi 3 yıllık eğitim üzerine aldıktan sonra 4 yıla tamamlaması üzerine bir kademe daha verilmesi açık hata olarak nitelendirilmiştir; AYİM 1.D., E.4/856, K.95/83, T.24.1.1995, AYİMD.10, s.676: Sicil notunun ortalaması 90'na ulaşmadığı halde terfisinin yapılması, kanunun istediği şartları taşımadığı halde taşıyormuş gibi işlem yapılması açık hata olarak nitelendirilmiştir; AYİM 1.D., E.95/1169, K.95/1121, T.5.12.1995, AYİMD.10, s.791:Yönetmeliğin açık hükmü karşısında boş kadro olmadığı halde, üst rütbeye terfi ettirilmesi açık hata olarak nitelendirilmiştir; AYİM 1.D., E.95/873, K.95/851, T.26.9.1995, AYİMD.10., s.974: Yasanın açık hükmüne rağmen, ilgilinin 2/5 derece ve kademesine yükseltilmesi gerekirken 1/1 derece ve kademesine yükseltilmesi açık hata olarak nitelendirilmiştir; AYİM 1.D., E.96/25, K.96/320, T.2.4.1996, AYİMD.11, s.782: Rütbe bekleme süresi dolmadan dolmuş gibi terfi ettirilme işlemi açık hata olarak nitelendirmiştir.

⁴⁸ Danıştay 10. D., E.91/235, K.91/3727, T.10.12.1991, DD.84-85, s.702.

“...Açık hata Fransız Danıştay’ı tarafından yakın zamanlarda kullanılmaya başlanmış ve uygulama alanı gittikçe genişlemiş bir kavram olup, kavramda yer alan açık nitelmesi, hatalı işlemin hak doğurmaya engel olduğu, yoksa yalnızca hatanın hak doğurma niteliğini kaybetmeye yetmediği şeklinde anlaşılmaktadır. Danıştay’ımızın uygulamasına göre hata kavramı, işlemin unsurlarından birinde ve çoğu kez sebep unsurundaki sakatlığı, işlemin hukuka açıkça aykırı olmasını ifade etmektedir. Şu hale göre işlem hukuka açıkça aykırı ise, idare işlemi hataen tesis etmiş demektir ve bu işlemin süre koşuluna bağlı olmadan geri alınması mümkündür...”

Açık hatanın ne anlama geldiği bu kararda tanımlanmaya çalışılmış ve işlemin unsurlarından birinde bir sakatlık varsa, açık hata halinin oluşacağı belirtilmiştir.

Hile ile elde edilen işlemlere gelince, yargı yerleri, ilgilinin yanlış beyanı, idareyi aldatması, sahte belge düzenlemesi gibi nedenlerle oluşan işlemleri hile ile elde edilen işlemler olarak kabul etmekte ve her zaman geri alınabileceğine hükmetmektedirler. Örneğin, fakülteye kayıt için yeterli puanı alamadığı halde, sahte belge ile almış gözüküp kayıt yaptırmak⁴⁹, sahte askerlik tecil belgesi ile fakülteye kayıt yaptırmak⁵⁰, bedelli askerlikten yararlanmak için yurt dışında ikamet edip çalışmadığı halde, çalışmış gibi gösteren belgeler düzenlemek⁵¹ hile olarak nitelendirilmiş ve elde edilen işlemin her zaman geri alınabileceği belirtilmiştir.

Sonuç olarak şunu ifade etmek mümkündür. Yokluk, açık hata ve hile ile elde edilmiş olan işlemler ilgililer bakımından korunmaya değer kişisel sonuçlar doğurmazlar ve bu tür işlemler her zaman geri alınabilir. Ancak açık hata durumu için şunu belirtmekte fayda var. Hukuka saygılı bir idareden beklenen özen ve dikkatin gösterilmemesi hallerinde açık hatanın varlığının kabulü yerinde değildir. Yukarıda bahsedilen Anayasa Mahkemesince iptal edildiği bilinen yasaya dayanarak yapılan işlemlerde, idareden beklenen bu tür işlemleri yapmamasıdır. Yapmışsa kendi kusurudur. Açık hata nitelmesi yerinde değildir.

bb. Diğer hukuka Aykırı İşlemler Bakımından

Yokluk, açık hata ve hileli işlemler dışındaki hukuka aykırı işlemlerin geri alınmasında durum ne olacaktır? Başlangıçta bahsettiğimiz Yargıtay ve

⁴⁹ DİBK., E.87/1,2,4, K.87/2, T.6.7.1987, RG.19.3.1988-19759.

⁵⁰ Danıştay 8.D., E.96/2031, K.97/2226, T.23.6.1997, DD.95, s.521: “...Hile veya yanıltma yolu ile idarenin tesis etmiş olduğu bu tür işlemler ilgililer için kazanılmış hak teşkil etmeyeceğinden, öğrenim süresi içinde her zaman geri alınabilir...”

⁵¹ AYİM 2.D., E.93/1050, K.95/254, T.5.4.1995, AYİMD.10, s.573.

Danıştay içtihadı birleştirme kararlarını karşılaştığımızda önemli bir sonuç daha karşımıza çıkmaktadır. Her iki karar da hatalı intibakların ve buna dayanarak ödenen meblağın geri alınmasına ilişkin olmasına rağmen, mahkemelerin yaklaşımı farklı olmuştur. Yargıtay, konuyu doğru olarak bütün hukuka aykırı işlemler bakımından ele almış ve ilkeyi belirlemiştir. Buna göre hukuka aykırı işlemler ancak dava açma süresi içinde geri alınabilir. Danıştay ise konuyu sınırlayarak sadece hatalı intibakların geri alınmasını incelemiş, bunlar bakımından dava açma süresi içinde geri alınmanın mümkün olacağını hükme bağlamıştır. Oysa diğer hatalı işlemler bakımından da konuyu ele alarak ilkenin belirlenmesi Danıştay'dan beklenirdi. Danıştay'ın bu kararı, diğer hatalı işlemlerin geri alınmasına da teşmil edilmesi mümkün iken Danıştay 5. Dairesinin 1999 tarihli bir kararı yanlış tutumu daha da ileri götürmüştür. Hukuka aykırı olduğu varsayılan bir atama işleminin 8 ay sonra geri alınmasına ilişkin bir olayda 5. Daire, Danıştay'ın 1973 tarihli içtihadı birleştirme kararına dikkat çekerek aynen "...görüldüğü üzere, söz konusu içtihatları birleştirme kurulu kararı, hüküm fıkrası itibariyle idarenin hatalı işlemlere dayanarak ödediği meblağın istirdadına" ilişkindir...Dava konusu işlem istirdada ilişkin olmayıp...atama işleminin geri alınması ile ilgili bulunduğundan..."⁵² ifadelerine yer vererek dava açma süresi ilkesini tamamen hatalı ödemelerin geri alınmasına indirgemıştır. Oysa daha geniş yorumlamak mümkün idi. Daraltıcı yorumun gerekçesini anlamak mümkün değildir.

O halde hukuka aykırı işlemlerin geri alınmasında durum ne olacaktır? Mahkemelerin kararlarında konuya farklı yaklaşıldığı görülmektedir. Bazı kararlarda "dava açma süresi" içinde geri alınabileceği ifade edilirken, kimilerinde ise "istikrar ilkesi"nden bahsedilerek, istikrarı bozup bozmadığına göre sürenin belirlenebileceği belirtilmiştir.

Konuya ilişkin önemli bir karar Danıştay'ın 1987 tarihli içtihadı birleştirme kararıdır⁵³. Danıştay dairelerince ve idare mahkemelerince her nedense dikkate alınmayan bu kararda şu ifadelere yer verilmektedir;

"Her ne kadar yanlış idari işlemlerden dolayı kişi yararına hak veya korunması gereken yerleşmiş (müesses) bir durum doğmuş ise idari işlemlerin ancak iptal davası süresi içinde geri alınabileceği; bu sürenin geçmiş olması halinde idare için de işlemin kesinleşmiş olacağı yabancı ve yerli doktrin ve içtihatlarda kabul edilmekte ise de, bu kural iyi niyetli kişiler için geçerli olup, yokluk ve mutlak butlan halleri ile kişinin gerçek dışı beyan ve hilesi-

⁵² Danıştay 5.D., E.98/4622, K.99/1685, T.24.5.1999 (Yayınlanmamıştır).

⁵³ DİBK., E.87/1,2,4, K.87/2, T.6.7.1987, RG.19.3.1988-19559.

nin yanlış işlem tesisine neden olduğu hallerde idare, yanlış işlemi böyle bir süre şartına bağlı olmaksızın geriye doğru yürür şekilde geri alabilir...”

Yokluk, açık hata ve hileli işlemler dışındaki hukuka aykırı işlemlerin geri alınmasında uyulacak sürenin dava açma süresi olduğunun bundan daha açık ifadesi nasıl olabilir. Bu doğrultuda başka kararlar da bulunmaktadır. Örneğin Danıştay 12. Dairesinin 1995 tarihli bir onama kararında, “...idarece yapılan hata ve usulsüzlüklerin düzeltilmesinin, işlemin tesis edildiği tarihten itibaren dava çama süresi içinde geri alınması şüretiyle mümkün olduğu, bu süre geçirilip özellikle kişiler yönünden bazı sonuçların doğmasından sonra geri alınmasının istikrar ve güven ilkeleri ile idare hukuku içtihatlarına aykırılık teşkil ede(r)...” denilerek, dava açma süresinin kabulü gerektiği açıkça ortaya konulmuştur.

Sivas İdare Mahkemesi ise 1998 tarihli bir kararında, Danıştay’ın 1973 tarihli içtihadı birleştirme kararını genişletici yorumlayarak, tüm hukuka aykırı işlemler için dava açma süresinin kabulü gerektiğine hükmetmiştir⁵⁴. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi de kimi kararlarında dava açma süresinin kabulü yönünde karar vermiştir⁵⁵.

Başka kararlarda ise, farklı bir yaklaşım sergilenmiş ve “istikrar prensibi” esas alınmıştır. Buna göre istikrarı bozup bozmadığına göre geri alınmanın süresi belirlenecektir. O halde istikrar nedir, istikrarın kabulünü haklı kılabilecek zamandan ne anlaşılmalıdır? İnceleyebildiğimiz kadarıyla, kararlarda bu soruların cevabı verilmemektedir. Sadece süreler tespit edilip istikrarı bozup bozmadığına karar verilmektedir. Örneğin 1986 tarihli bir kararda, hatalı işlemin 11 yıl sonra geri alınmasının, idari işlemlerde bulunması gereken istikrar ve idareye güven ilkesine aykırı olduğu ifade edilmiştir⁵⁶. 1993 tarihli başka bir kararda, hatalı işlemlerin makul bir süre içinde geri alınabileceği ifade edildikten sonra, bir yılın geçmiş olması durumundan makul sü-

⁵⁴ Sivas İd. Mah., E.97/558, K.98/200, T.26.5.1998 (Yayınlanmamıştır): “...Her ne kadar anılan kararın konusu terfi ve intibaktan doğan ödemelerin geri alınmasına ilişkin ise de, bu karar ile idari işlemlerin geri alınmasında uyulması gereken temel ilkeler ortaya konulmuş bulunduğundan bu kararın tüm hatalı işlemlerin geriye alınmasında uygulanması gerekir. Belirtilen hukuki duruma göre davacının atanmasına ilişkin işlemin...yasal dava süresi olan 60 gün içinde geri alınması gerek(ir)...”.

⁵⁵ AYİM 1.D., E.96/25, K.96/1071, T.2.4.1996, AYİMD.11, s.787: “İdarenin sakat bir işlemi üçüncü kişiler lehine bir hüküm doğurmuş ise 60 günlük dava süresi içinde geri alabileceği, öğretisi ve yargı kararlarında genel kabul gören bir husustur...”; AYİM Drl. Krl., E.98/252, K.98/148, T.17.12.1998, AYİMD.13, s.279.

⁵⁶ DİDDGK., E.86/3, K.86/9, T.7.2.1986, DD.64-65, s.121.

renin aşılmış olduğuna karar verilmiştir⁵⁷. Danıştay 8. Dairesi 1991 tarihli bir kararında, işlemin bir buçuk yıl sonra geri alınmasını makul bulmuştur⁵⁸.

Danıştay 8. Dairesi 1999 tarihli kararında, hatalı işlemin geri alınmasında "istikrar ilkesi" gereği, sürenin, olayların nitelik ve özelliklerine göre idari yargı yerince belirleneceğini ifade ettikten sonra aynen "...atanmasına ilişkin işlemin...yaklaşık 8 ay gibi kısa bir süre sonra...geri alınmasının istikrar ilkesiyle çatıştığını kabul etmek olanaklı değildir" hükmünü vermiştir⁵⁹. AYİM 2. Dairesi 1997 tarihli bir kararında "idarenin işlemini ne kadar süre içinde geri alabileceği konusunda mevzuatta bir hüküm bulunmadığından bu sürenin her olayın özelliğine göre idari yargı organınca takdir edilmesi gerekmektedir" değerlendirmesi yapılarak, işlemin 5 yıl sonra geri alınması istikrar ilkesine aykırı bulunmuştur⁶⁰. Başka bir kararda ise, 5 ay sonra geri alma işlemi, "5 ay gibi kısa bir süre sonra işlemin geri alınması" denilerek istikrar ilkesine uygun bulunmuştur⁶¹.

Görüldüğü gibi, istikrardan ne anlaşılması gerektiği, hangi sürenin istikrarı bozucu olduğu konusunda kesin bir ölçüt verilememektedir. Beş ay, sekiz ay hatta bir buçuk yıl istikrarı bozucu kabul edilmemekte, işlemin geri alınmasında makul süre olarak telakki edilmektedir. Bu sürenin üst sınırını belirleyici bir ölçüt de bulunmamaktadır. Tamamen yargı yerinin sübjektif takdirine bırakılmış bulunmaktadır. Yargı yerlerinin, idari işlemin geri alınmasında belli bir sürenin kabulüne yanaşmamalarının mantığı ne olabilir? Danıştay'ın 1959 tarihli bir içtihadı birleştirme kararında bu durum, kamu hizmeti yürütmekle görevli olan idarenin, hukuka aykırı işlemini salt istikrar için uygulamaya devam etmesinin kabul edilemeyeceği, dava açma süresi geçmiş olsa bile hukuka aykırı işlemin geri alınmasının hukuka bağlılığın bir gereği olduğu şeklinde açıklanmıştır⁶². Başka bir ifadeyle, kamu yararı

⁵⁷ Danıştay 8.D., E.93/2193, K.93/4343, T.22.12.1993, DD.90, s.879: "İdari işlemlerin hukuka aykırı bulunmaları halinde geri alınmaları mümkün ise de geri alma işleminin makul bir süre içinde, hak ve nesafet kurallarını zedelemeyecek şekilde yapılması gereklidir...".

⁵⁸ Danıştay 8.D., E.89/501, K.91/1685, T.4.3.1991, DD.82-83, s.692: "(İ)idare işlemini her zaman geri alabilir. Ancak işlemini geri alan idarenin bunu makul sürede yapması hukuk gereğidir...aradan bir buçuk yıl kadar bir süre geçmişse de, bu sürenin Osmanlı döneminden gelen bir vakfın üniversite kurması gibi büyük ve tarihi bir olayda işlemin geri alınması için makul bir süre bulunduğunun kabulü gerekir...".

⁵⁹ Danıştay 8.D., E.98/4622, K.99/1685, T.24.5.1999 (Yayınlanmamıştır).

⁶⁰ AYİM 2.D., E.97/397, K.97/168, T.3.12.1997, AYİMD.9, s.249.

⁶¹ AYİM 2.D., E.94/695, K.94/1651, T.9.11.1994, AYİMD.9, s.234.

⁶² DDUH., E.59/29, K.59/157, T.29.5.1959, DKD.81-82, s.23, TAN, age., s.121.

açısından ciddi sakıncalar doğurabilecek sakat işlemin, dava açma süresi geçtiği için geri alınması konusunda idarenin çaresiz kalmasının kabul edilemeyeceği belirtilmektedir⁶³. Fakat, idari işlemleri belirsiz bir süreyle tartışmalı halde tutmak, kişileri, durumlarının her an değişebileceği endişesi içinde bırakmak ne hukuk devleti ilkesiyle ne de istikrar ilkesiyle bağdaşır. İdari işlemin geri alınmasının belli bir süreye bağlanmasında daha fazla kamu yararı bulunmaktadır.

SONUÇ YERİNE

Yoklukla malül işlemler, açık hata sonucu oluşan işlemler ve ilgilinin hilesi nedeniyle tesis edilen işlemler, ilgililer bakımından korunmaya değer kişisel sonuçlar doğurmadığından, bu tür işlemler her zaman geri alınabilir. Zaten bu konuda bir ihtilaf da bulunmamaktadır.

Kişiler lehine hak doğuran diğer hukuka aykırı işlemlere gelince, bazı kararlarda ifadesini bulan “istikrar ilkesi” gereğince bu sürenin her olaya göre ayrı ayrı belirlenmesi, belirsizliğe ve sübjektif takdire açık olduğundan, kişiler açısından güvensizlik ortamı oluşturmaktadır. Beş ay, sekiz ay hatta bir buçuk yıl kısa bir süre olarak kabul edilebildiğine göre, bunun uzunluğunu ne olacaktır? Üst sınırı nedir? Bunu belirlemek mümkün değildir. Kanaatimizce, “istikrar ilkesi” idari işlemlerin geri alınmasının belli bir süreyle sınırlandırılmasını zorunlu kılmaktadır. Belli bir sürenin kabul edilmemesi, istikrarı değil tam tersine istikrarsızlığı ve güvensizliği doğurur.

Burada, en doğru çözüm ve en nesnel ölçüt “dava açma süresi”nin kabul edilmesidir. Yani, hak doğuran hukuka aykırı işlemler ancak dava açma süresi içinde -ki, mevzuatımıza göre bu süre 60 gündür- geri alınabilmelidir. Bu süreden sonra işlemin geri alınması mümkün olmamalıdır. Danıştay, bu konudaki içtihadını altmış yılı aşkın sürede istikrarlı bir hale getiremediğine göre, belki de en doğru çözüm, problemin yasal düzenlemeye konu edilerek dava açma süresi olarak belirlenmesidir.

İdari işlemin dava açma süresi içinde geri alınabileceğini en isabetli ve en ayrıntılı olarak ele aldığı için AYİM 2. Dairesinin 1994 tarihli bir kararının bazı bölümlerini sonuç yerine buraya alıyoruz⁶⁴.

“İdare bir taraftan sakat işlemi geri alırken bir yandan da sakat işlemin doğurduğu hukuksal durum ve ilişkileri...korumak hukuksal güven ve kararlılığa önem vermek zorundadır. İdari istikrar prensibi, hukuk devletinin doğumuyla birlikte idare hukukunun ana kuralları içerisinde yer almıştır. Ki-

⁶³ TAN, age., s.121.

⁶⁴ AYİM 2.D., E.94/548, K.94/1621, T.26.10.1994, AYİMD.9, s.234.

şilerin hukuk kurallarına uyma zorunluluğu derecesinde devletin de aynı kurallara uyma zorunluluğunun doğal sonucu olarak kişi yararı ile kamu yararı arasındaki denge; kişinin ve toplumun devlete olan güven hissini zedelenmemesi, hak ve adalet duygusunun geliştirilmesi, kazanılmış hak ve durumların korunması, idarenin işlemi her an geri alabileceği korku ve tehdidinden masun tutulması ilkelerine uyumla sağlanabileceğinden, şartları tahakkuk ettiği müddetçe istikrar prensibi uygulamada ve bilim alanında tercihi gereken hukuki bir norm gücünü kazanmıştır. Böylece sakat idari işlem belirli ve makul ve hukuken himayeye layık bir süre içerisinde geri alınmadığı takdirde, kazanılmış bir durumun doğumuna vücut vermektedir. İdari istikrar prensibi belli bir süre geçtikten sonra sakat işlemlerin geri alınmalarını önlemektedir. Sakat idari işlemlerin geri alınması için belirli makul süre nedir? Mevzuatımızda...yazılı bir kural bulunmamaktadır. Öğretide, nasıl ki dava açma süresi geçtikten sonra, ilgili kişi sakat işlemin doğurduğu sonuçlara katlanmak zorunda ise, yönetim de dava açma süresi geçtikten sonra işlemi geri alamamalı, doğurduğu sonuçlara katlanmalıdır. Başka bir deyişle sakat işlemler ancak dava açma süresi içinde geri alınabileceği genel kabul görmüştür..."